

« Qendra Shqiptare e të Drejtave të Njeriut » dhe « Zyra Juridike Falas e CAFOD » organizuan në Shtator 2000 një tryezë me juristët më të mirë ku u diskutua legjislacioni në fuqi (1991-1998) për pronat dhe u dhanë rekomandime për zgjidhje të drejtë të problemit. QSHDNJ publikoi në një libër të gjitha punimet e tryezës. Libri i shoqëruar me relacionin i është dorëzuar Kryetarit të Kuvendit z. Skënder Gjinushi dhe për qeverinë i është dorëzuar ministrit kundër korrupsionit z. Ndre Legisi.

Referenti i av. Totozani është publikuar edhe në shtyp. Kjo analizë e plotë tregon se çdo legjislacion i mbështetur mbi nenin 8 të ligjit 7501 të analizuar në këtë tryezë është "Nul". Me gjithë përpjekjet e Shoqatës ky legjislacion, ky menaxhim dhe rrugë e gabuar vazhdon të tolerohet dhe madje të financohet dhe nga ndërkombëtarët.

Në bazë të kësaj tryeze Avokati Popullit ka analizuar Dekretin e Presidentit nr. 1431 dhe e ka botuar edhe në gazete konkluzionin se ky akt është "Nul".

Një analizë vlerësimi kritik mbi pjesën më kryesore të legjislacionit në fuqi (1991-1998) për kthimin e pronave ish-pronarëve, të grabitura nga shteti i diktaturës!

Av. Pirro A. Totozani

TIRANË

Falenderoj organizatorët e kësaj tryeze, që më ftuan të marr pjesë për të dhënë kontributin tim modest me një analizë vlerësimi kritik mbi pjesën më kryesore të legjislacionit në fuqi të periudhës 1991-1998, që ka për objekt njohjen, kthimin e kompensimin e pronave ish-pronarëve të grabitura nga shteti i diktaturës, si dhe për mënyrën se si është respektuar e drejta mbi pronën private mbas shëmbjes së monizmit në Shqipëri.

Mendoj se punimet e kësaj tryeze do të jenë një ndihmesë në interes të ligjshmërisë demokratike dhe të vendosjes realisht në vendin tonë të shtetit të së drejtës, që garanton seriozisht respektimin e të drejtave të pronarëve të ligjshëm për kthimin e pronave të tyre të marra padrejtësisht nga regjimi i diktaturës.

Fatkeqësisht akoma sot e kësaj dite pronat nuk po u kthehen ashtu siç e kërkojnë normat e Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, Protokollin Nr.1 i Konventës dhe vetë "Konventa e të Drejtave dhe Lirive Universale të Njeriut", ku aderoi edhe shteti shqiptar mbas vitit 1991, kur u vendos pluralizmi me krijimin e një sërë partish politike. Këto parti u vetshpallën të majta, të djathta e të qendrës dhe pretendonin "të merrnin përsipër" realizimin e transformimit të Shqipërisë nga vendi më i varfër e i prapambetur i Evropës në antare të saj. Por kjo nuk u arrit se partitë që morën pushtetin, mbas shëmbjes së monizmit, patën në krye njerëz "me përbërje e formim komunist", të cilëve u mungonte kryekëput **botëkuptimi dhe vullneti demokratik** pavarësisht nga slogonet për ndryshime rrënjësore. Kjo nuk u arrit edhe për faktin se tek ne u krijua enkas **një lloj pluralizmi specifik**, i ndryshëm nga vendet e tjera të Lindjes. Ky lloj

pluralizmi, për shkaqet që do të përmendim më poshtë, e polarizoi qëllimisht politikën shqiptare në dy parti kryesore. Kështu që, **“ndryshimet”** u bënë vetëm **në aparencë**, d.m.th **vetëm në aspektin politik**. Nga **ana ekonomike**, partitë, që morën pushtetin pas vitit 1991, duke pasur po atë program e të njëjtat synime, nuk kanë dashur anjëherë të kthenin pronat e grabitura tek i zoti. Është pikërisht kjo arsyeja që shteti i periudhës postkomuniste, jo pa qëllim, nuk bëri **ndarjen e dallimin** e pronës së mirëfilltë të shtetit nga ajo që u ishte grabitur pronarëve të ligjshëm e që duhej t’u kthehej atyre, sipas parimit universal, **“...Pasuria e grabitur i kthehet të zotit pavarësisht nëse grabitësi e ka në zotërim të vet apo ua ka tjetërsuar personave të tretë”**. Ky parim është i njohur e i pranuar në të gjitha kohët dhe nga të gjitha shtetet. Por në Shqipërinë e sotme, ndodh shpesh që “të majtët” paraqiten me platforma ekonomike të djathta e anasjelltas dhe nuk merret vesh cili është vullneti i vërtetë i partisë në pushtet. Kështu që çështja e pronës mbeti thjesht objekt i fushatave zgjedhore.

Për këtë çështje unë nuk jam i një mendjeje me ata që kërkojnë të justifikohen, lidhur me moskthimin siç duhet të pronave akoma sot e kësaj dite, duke e konsideruar si një të metë a mangësi kardinale, të shkaktuar jo se u paska munguar vullneti, por se problemi i pronës është trajtuar keq në themel për shkak të mungesës së përvojës në fushën e sistemit të ri pluralist e të ekonomisë së tregut, si dhe të ekzistencës së **“mentalitetit komunist”** tek drejtuesit kryesorë të shtetit dhe tek njerëzit e administratës shtetërore **“demokratike”**, që zëvendësoi aparatën burokratik komunist. Gjithashut, nuk jam i një mendjeje as me justifikimin tjetër të disave, sipas të cilit pushtetarët e postkomunizmit qenkan gabuar në shtrimin e trajtimin e problemit të pronës, se gjoja ata kanë pasur qëllime të mira, por pa dashur, qenkan treguar të **“pakujdesshëm”** në vlerësimin e problemit dhe se gjoja pa dashur e kanë konsideruar pronën **si jothemelore përballë problemeve politike**; pra, paskan vazhduar me sloganin e vjetër **“politika në radhë të parë”** dhe nuk e përfillën përvojën tjetër të regjimit komunist, i cili, sapo erdhi në fuqi më 1944, filloi nga shpronësimet për zhdukjen e bazës ekonomike të klasave të përmbysura ! Ndërsa siç shihet qartë pluralistët nuk paskan patur nevojë të vepronin për stabilizimin e regjimit të ekonomisë së tregut.

Unë dhe shumë të tjerë që mendojnë si unë, jemi të mendimit se ka qënë një **conditio sine qua non** që pushtetarët e pluralizmit duhej ta konsideronin parësor problemin e pronës, sidomos për faktin se pas vitit 1991 shteti shqiptar dhe qeveritë e tij, që u deklaruan solemnisht për vendosjen në Shqipëri të sistemit të shoqërisë së lirë të ekonomisë së tregut, duhej në radhë të parë të vepronin në mënyrë të efektshme për kthimin e pronave të grabitura tek i zoti, në vend që të justifikoheshin me artifice juridiko-formale për mangësitë serioze në veprimtarinë

e kthimit të pronave të grabitura tek pronarët e ligjshëm. Po të ishte bërë kjo, me siguri do të ishin shmangur shumë konflikte që kanë qënë faktorë determinues në prishjen e rendit dhe të stabilitetit në vendin tonë me rritjen marramendëse të kriminalitetit.

Një arsye tjetër e të ashtuquajturës “**pakujdesi për pronat**”, ndër të tjera, është edhe fakti se prona kryesore e paluajtshme, **toka**, e në mënyrë të veçantë **toka bujqësore**, u trajtuja me Ligjin famëkeq “**Për tokën**”, nr.7501, datë 19.07.1991, sugjeruar drejtpërdrejt nga Ramiz Alia, kur ai ishte President i Republikës në fazën e parë pluraliste, ligj ky që u la në fuqi deri sot nga pasardhësit e tij. Këta të fundit, me të njejtën frymë të ligjit për tokën hartuan edhe Ligjin nr.7698 dt.15.04.1993 “**Për kthimin e kompensimin e pronave ish-pronarëve**” dhe gjithë ligjet e tjera që u shpallën enkas më vonë, për ndryshime, shtesa dhe shfuqizime. Kjo u bë **me të vetmin qëllim për ta ngatërruar sa më shumë trajtimin e këtij problemi me të gjitha mënyrat**. Këto nuk janë të rastit. Është zbatimi i përpiktë i një strategjie të caktuar ogurzezë, e përpunuar nga Ramiz Alia, sipas materialit që i kish dërguar Gorbaçovi. Këtë fakt e mësova të dielën, me 17 gusht 2000 kur lexova rastësisht faxin e ardhur nga Sh.B.A., botuar në gazetën “Balli i Kombit” me titull “Ramiz Alia dhe demokracia e jonë”, lidhur me një vendim të Byrose Politike të PPSH në tetor 1989. Megjithëse dihej plani i Gorbaçovit në Katovicë të Polonisë dhe merrej me mend se do t’ia kish transmetuar edhe Ramiz Alisë, zyrtarisht nuk dihej zbatueshmëria e tij nga Ramizi i ketyre “këshillave” të Moskës.

Ja si u tha, ndër të tjera, Ramiz Alia të pranishmëve në Byronë Politike në tetor 1989 :

“Sistemi ynë ka kapitulluar përballë atij Kapitalist, ndaj jemi të detyruar të ndryshojmë strategjinë në dy drejtime:

- 1. Në respektimin e të drejtave të njeriut; dhe**
- 2. Në krijimin e pluralizmit politik.**

Të drejtat e njeriut janë diçka brenda nesh dhe mund të abuzohet me to deri diku, por pluralizmi do të bëhet se s’bën! Do te nxisim të krijohen parti sa të duan, të majta, të djathta dhe të qendrës. Por gjithësesi këto parti duhet të kontrollohen e të drejtohen nga ne; programet e themelimit të këtyre partive do t’i formulojmë ne. Në krye të tyre duhet të nxirren njerëz që të përkrahin strategjinë tonë. Partia që do të marrë pushtetin do ta shajë komunizmin në themel e në çati. Në këtë mënyrë do të fitojmë simpatinë e Perëndimit dhe të d i s i d e n c ë s antikomuniste. Ata që janë në burgje, të dënuarit dhe të persekutuariat politikë do të thonë për ne: « Edhe këta e urrejnë komunizmin ». Do të afrohen dhe do të na përkrahin . Ne na intereson karta morale e tyre. Do t’i afrojmë dhe do t’u japim punë të parëndësishme, por

nuk do t'i lëmë kurrë të marrin pushtetin, sepse po të marrin fuqinë fillojnë e hakmerren dhe ne bëhemi hyzmeqarët e tyre.

Në zbatim të të drejtave të njeriut duhet që t'u japim edhe kompensim në para të burgosurve dhe të sekuestruarve e të shpronësuarve t'u kompletojmë komoditete banimi. **Do t'u japim nga një letër në dorë që u njihet prona, por këtë (pronën), nuk do t'ua japim asnjëherë. Do t'i ngatërrojmë në forma të ndryshme njeri me tjetrin që të kalojnë në gjykatë, ku do të zbatohet rotacioni: nga gjykata e shkallës së parë në të dytën dhe, për shkak difektesh teknike, kthim për rigjykim në shkallën e parë.** Këta janë të moshuar dhe fuqi nuk kanë. Duhet të kemi kujdes nga fëmijët e tyre. Por edhe këtyre, duke u dhënë një pasaportë dhe me pak presion i largojmë jashtë. Ata që do të pretendojnë dhe do të këmbëngulin do të lëndohen ! **Pasuria e tëra na përket ne**, se ne e bëmë.

... **Një shqetësim** mund të na krijojnë intelektualët pensionistë. Këtyre do t'u ofrojmë krijimin e Shoqatës së Veteranëve të Luftës e të Punës dhe do t'u japim një mini pension, duke u mbajtur ison. ... **Çdo gjë ne e kemi programuar**, strategjinë e kini të gjithë të qartë dhe kemi caktuar rrugët për qëllimin e misionit tonë. ... **Nën një propagandë ekstreme** kundër komunizmit dhe me disa ndëshkime të vogla të nomenklaturës së lartë komuniste ne, komunistët reformatorë, do të zbatojmë strategjinë tonë ...Me këtë strategji brenda dy a tre legjislativave do të kemi **ish klasën komuniste të shndërruar në klasë kapitaliste !**"

Pra, nuk ka nevojë për asnjë koment. Nga sa sipër del qartë e pamëdyshje arsyeja dhe qëllimi i hartimit në këtë mënyrë të ligjeve në fuqi që kanë të bëjnë me "**kthimin e pronave**". A nuk jemi ne të gjithë dëshmitarë të praktikës gjyqësore të sotme për riciklimin pa kuptim të çështjeve për pronat në gjykatat tona të të gjitha instancave, që nuk janë tjetër veçse zbatimi i strategjisë së Ramiz Alisë?!....

...

Për këtë analizë kemi studiuar atë pjesë të legjislacionit në fuqi, që vjen në kundërshtim me liritë dhe të drejtat e njeriut, me Nenin 1 të Protokollit 1 të Konventës së të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut; me Rezolutën e Parlamentit Europian B-4 1393/95, të datës 14 Dhjetor 1995; me nenet 4, 15, 17, 41/2, 122/2, dhe 181 të Kushtetutës në fuqi.

Ju citojmë më poshtë pjesën kryesore nga ligjet dhe aktet normative që vijjnë në kundërshtim me të drejtën e pronës:

- 1) Ligji "Për Tokën" nr. 7501 dt. 19.7.91 (nenet 5, 8, 24, 25);

- 2) Ligji "Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 7501 dt. 19.07.1991 "Për tokën" nr. 7715 dt. 2.06.1993;
- 3) Ligji "Për kthimin dhe kompensimin e pronave ishpronarëve" nr. 7698 dt. 15.4. 1993 (nenet 5,12/2,19,26);
- 4) Ligji "Për kompensimin në vlerë ose me troje të ish-pronarëve të tokave bujqësore, kullotave, livadheve, tokave pyjore dhe pyjeve" nr.7699, datë 21.4.93;
- 5) Ligji "Për Zhvillimin e Zonave që kanë Përparësi Turizmin" nr.7665 datë 21.1.93 (nenet 7/ ç dhe 13) ;
- 6) Ligji "Për shitblerjen e trojeve" nr.7980 dt. 27.07.1995 (neni 3/b, neni 4 dhe neni 5);
- 7) Ligji "Për miratimin me disa shtesa e ndryshime në dekretin nr.1359, datë 5.02.1996,"Për disa ndryshime në dekretin nr.1254, datë 19.10.1995" nr.8084, datë 7.3.96, (nenet lidhur me kufizimin e masës së kthimit deri 10000 m. katrore, neni 4 pika 3 /2.pika 4 dhe pika 5 lidhur me kufizimin e kohës);
- 8) Dekret i Presidentit nr. 1431 datë 27.03.1996 'Për një ndryshim në ligjin nr. 8053 dt. 21.2. 1995.
- 9) VKM "Për ristrukturimin e ndërmarjeve Bujqësore" nr. 452 dt 17.10.92;
- 10)VKM nr.161 dt 8.4.1993 "për disa shtesa e ndryshime në vendimin e lartpermendur të KM nr. 452 dt. 17.10.1992, si dhe Udhëzimin nr. 5 datë 25.5.1993, të Agjensisë Qendrore të Ristrukturimit dhe Privatizimit të NB-ve në zbatim të VKM nr. 161.
- 11)Udhëzim nr. 106 datë 23.02 1996 i Drejtorisë Toka Ujra të Ministrisë së Bujqësisë dhe Ushqimit.
- 12)VKM nr. 562 dt. 9.10.1995 dhe VKM nr 883 dt. 23.12.1996 (shtesë e VKM nr, 562).
- 13)Pikën 5 dhe 7 të Udhëzimit nr 1 dt 23.2.1999 Për kriteret e zbatimit të VKM nr. 666 dt 26.10.1998 "Për disa masa lidhur me procesin e likuidimit të ndërmarrjeve të varësisë së ish Agjensisë Qendrore të Ristrukturimit dhe Privatizimit të ndërmarrjeve bujqësore";
- 14)Dekret i Presidentit Nr. 1359, date 02.05.1996 "per disa ndryshime ne dekretin nr.1254, date 19.10.95 "per kompensimin e ish-pronareve te trojeve te zena, te tokes bujqesore me troje ne zonat turistike dhe ne qendrat e banuara", ndryshuar me ligjin nr.8024, date 2.11.95.

Tani të gjithë po kërkojnë me insistim kthimin e pronës së trashëguar dhe zbatimin e Kushtetutës në fuqi, por nuk po gjejnë rrugëdalje pikërisht nga moszbatimi ose mospërfillja e ligjeve përkatëse qofshin edhe kështu siç janë.

Është paradoksal fakti se për pasuritë e paluajtshme, të grabitura, nga regjimi i diktaturës vazhdon të mbahet në përdorim sot e kësaj dite emërtimi "**pronë shtetërore**", në një kohë kur kushtetuta e vitit 1976 u shfuqizua me ligjin 7491 dt. 29. 4.1991 "Për dispozitat kryesore kushtetuese", datë në të cilën duhej të bëhej edhe rehabilitimi ekonomik i pronarëve të shpronësuar, sipas titullit të mirëfilltë të pronësisë. Këtu zënë fill gabimet e periudhës postkomuniste në Shqipëri. **Se nuk mund të justifikohet në asnjë mënyrë një legjislacion që lejon akoma grabitjen e qytetarëve të vet d.m.th. të pronarëve të mirëfilltë. Se kur Kushtetuta dhe ligjet e shtetit nuk zbatohen vendi futet në krizë dhe në anarki.**

E drejta për kthimin, respektimin dhe mbrojtjen e pronës private ka lindur me shfuqizimin e Kushtetutës së RPSSH të vitit 1976, por deri më sot nuk është realizuar. Emërtimi "pronë shtetërore" nuk ka dhe nuk mund të ketë asnjë vlerë juridike për pronat, që u janë shtetëzuar pronarëve të ligjshëm nga shteti i diktaturës sepse atë emërtim të vendosur nga Kushtetuta e RPSSH e vitit 1976, e shfuqizoi ligji 7491 datë 29.04.1991 "Për Dispozitat Kalimtare Kushtetuese" me nenin 45 që thotë: "Kushtetuta e R.P.S.Sh. e miratuar me 28.12.1976 si dhe ndryshimet e mëvonshme të saj shfuqizohen". **Neni 4 i Dispozitave Kalimtare Kushtetuese thotë: Republika e Shqipërisë njeh dhe garanton të drejtat dhe liritë themelore të njeriut,** të pakicave kombëtare, të pranuar në dokumentat ndërkombëtare. Neni 8 përcakton: "Legjislacioni i Republikës së Shqipërisë merr parasysh, njeh dhe respekton parimet dhe normat përgjithësisht të pranuar të së drejtës ndërkombëtare".

Ligji nr. 7692 datë 31.03.1993 "Për një shtojcë në ligjin nr. 7491, datë 29.04.1991 "Për dispozitat kryesore kushtetuese" në nenin 27 rithekson të njëjtin parim kur thotë: "**Askujt nuk mund t'i mohohet e drejta të ketë pronë private vetëm ose së bashku me të tjerë, si dhe e drejta për të trashëguar. ...- Askush** nuk mund të shpronësohet, përveç se për një interes publik dhe kundrejt shpërblimit të plotë". Megjithatë është bërë dhe po bëhet e kundërta. Kushtetuta në fuqi në nenin 4 thotë: "**E drejta përbën bazën dhe kufijtë e veprimtarisë së shtetit. Kushtetuta është ligji më i lartë në Republikën e Shqipërisë. Dispozitat e Kushtetutës zbatohen drejtpërdrejtj.....**"; neni 5 thotë : " Republika e Shqipërisë zbaton të drejtën ndërkombëtare të detyrueshme për të", Neni 122/2 thotë: "**Një marrëveshje ndërkombëtare e ratifikuar me ligj ka epërsi mbi ligjet e vendit që nuk pajtohen me të**". Praktikisht Kushtetuta në fuqi në kapitullin e lirive dhe të drejtave të njeriut ka ripërsëritur nenin 4 dhe 8 të ligjit nr. 7491 "Për

Dispozitat Kalimtare Kushtetuese"; po ashtu nenin 27 të ligjit 7692 si dhe Nenin 1 të Protokollit 1 të Konventës Ndërkombëtare duke përsëritur qartë respektimin dhe paprekshmërinë e pronës private.

Në nenin 181/1 të Kushtetutës në fuqi përcaktohet se brenda 2 deri 3 vjetëve duhet të nxirren ligje për rregullimin e drejtë të çështjeve që lidhen me shpronësimet dhe konfiskimet e bëra para miratimit të kësaj Kushtetute, sipas kriterëve të nenit 41 të saj. Kjo nuk do të thotë se duhen lejuar Zyrat e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme të vazhdojnë edhe 3 vjet të tjera të regjistrojnë pronat e marra padrejtësisht nga regjimi i diktaturës, në favor të personave pa asnjë titull pronësie të mirfilltë, siç po ndodh deri tani, duke krijuar kështu konflikte midis njerëzve.

Afati 2 - 3 vjeçar i caktuar në nenin 181/1 të Kushtetutës do të ishte i përshtatshëm vetëm për kthimin e një "rente" të muguar sipas praktikës gjyqësore të Strasburgut. Përsa u takon pasurive të shtetëzuara me dhunë e pa shpërblim nga diktatura, ato duhen kthyer menjëherë, pa mëdyshje sipas Nenit 1 të Protokollit 1 të Konventës si dhe neneve 4, 5, 41/2, 122/2, 182/2 të Kushtetutës dispozita këto që janë taksative, të detyrueshme për t'u zbatuar.

Kushtetuta përcakton qartë edhe rastet e kufizimit të lirisë së veprimtarisë ekonomike, për arsye të rëndësishme publike, por kjo duhet bërë vetëm me ligj dhe sipas neneve 11/3 dhe 17 që përcaktojnë se kufizimi duhet të jetë në përpjestim me gjendjen që e ka diktuar atë, pa cenuar thelbin e lirive dhe të drejtave dhe pa tejkaluar në asnjë rast kufizimet e parashikuara në Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut.

Organet e pushtetit publik, në përmbushje të detyrave të tyre duhet të respektojnë "Të drejtat dhe liritë themelore të njeriut " dhe të kontribuojnë për realizimin e tyre (neni 15/2). Meqenëse prona fitohet me dhurim, me trashëgimi, me blerje dhe me çdo mënyrë tjetër klasike të parashikuar në Kodin Civil (Neni 41/2 i Kushtetutës), kushdo ka të drejtë të rehabilitohet dhe/ose të zhdëmtohet në përputhje me ligjin, në rast se është dëmtuar për shkak **të një akti, veprimi ose mosveprimi të paligjshëm të organeve shtetërore** (Neni 44). Ligjet dhe aktet e tjera normative të miratuara para hyrjes në fuqi të kësaj Kushtetute, që kanë të bëjnë me shpronësimet e konfiskimet, do të **zbatohen kur nuk vijnë në kundërshtim me të** (Neni 181/2).

- Analizën juridike e fillojmë me ligjin "Për tokën" nr. 7501 dt. 19.07.1991.

Ky ligj është absurd e me paradokse juridike, nxjerrë në vitin 1991 nga Parlamenti pluralist me mentalitet komunist autoritarist, nën ndikimin e ishpresidentit Ramiz Alia, enkas për të mos e zgjidhur si duhet kthimin e pronës private tek pronari i shpronësuar. Më pas ky ligj u la në fuqi

dhe u zbatua nga Partia Demokratike dhe ish-presidenti Sali Berisha, i cili me fjalë shprehej për kthimin e pronave tek i zoti ndërsa duke lënë në fuqi këtë ligj zbatoi rigorozisht vijën e Ramiz Alisë, madje e përkeqësoi konfuzionin me ligjin nr.7715 dt. 2.6.1993 “Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin “Për tokën” nr. 7501 dt. 19.07.1991. Për ilustrim të pikpamjes tonë permendim nenin 2 të ligjit “Për tokën”, që është krejt kontradiktor kur thotë se shteti u jep tokë personave fizikë e juridikë, të cilët gëzojnë të drejtën e pronësisë mbi sipërfaqen e tokës dhe të gjitha të drejtat që përmbahen në këtë ligj, **por në mënyrë taksative i ndalon ata ta shesin e ta blejnë atë**. Kështu këta të fundit sipas këtij ligji janë **“pronarë me të gjitha të drejtat”**, por kjo e drejtë u kufizohet se nuk i lejon të shesin e të blejnë pronën e tyre, **pra të mos e disponojnë atë**.

Ligji “Për tokën” përcakton se **“shteti u jep tokë personave fizikë e juridikë”**, por nuk thotë se u kthen pronarëve tokat e grabitura, siç ishte premtuar, në bazë të titullit të mirëfilltë të pronësisë, siç duhej bërë me ndërrimin e sistemit nga diktatorial në pluralist dhe me hyrjen në ekonominë e tregut. Duke thënë se shteti u jep tokë personave fizikë e juridikë nuk përcaktohet se për cilën tokë e ka fjalën ligji; nuk përcaktohet origjina, burimi se ku e ka gjetur shteti tokën për t’ua dhënë personave fizikë a juridikë, sipas përcaktimit evaziv të nenit 3 të ligjit ku thuhet se toka bujqësore jepet në pronësi ose në përdorim pa shpërblim. Në këtë rast nuk përcaktohet nocioni i pronësisë dhe as momenti kur toka jepet në përdorim dhe kur në pronësi. Që në fillim të vendosjes së pluralizmit politik, pushtetarët që kishin shumicën, me mentalitet komunist, për të mbijetuar dhe për të shtënë në dorë pushtetin ekonomik vunë në qarkullim qëllimisht termin **“ish-pronarë”**, në vend të termit **“pronarë të ligjshëm”**, me synim që t’ua atribuonin këtë term atyre që **“do të pronësoheshin me akte të posaçme”**. Veç kësaj, për të njejtin qëllim u futën dhe vazhdojnë të mbahen termat **“truall”** dhe **“tokë bujqësore”** në vend të termit **“send i paluajtshëm”** ose **“pasuri e paluajtshme”**, kjo për të bërë konfuzion në kthimin e pronës tek i zoti i shpronësuar me dhunë.

Në legjislacionin e periudhës postkomuniste ligjet që trajtuan kthimin e **“trojeve”** janë të ndryshme nga ato që trajtuan kthimin e **“tokës bujqësore”**. Nënvizojmë se prona shtetërore nuk mund të jetë ajo që shteti u shtetëzoi (grabiti) pronarëve të mirëfilltë në mënyrë krejt arbitrare. Kështu, neni 5 i ligjit “Për tokën” thotë: **“Familjet anëtare të kooperativës bujqësore, pas ndarjes së tokës, kanë të drejtë të shkëputen dhe të dalin subjekt më vete, duke marrë në pronësi tokën bujqësore që u takon nga tërësia e subjektit ku bëjnë pjesë. Sasia dhe vendi ku do të jepet toka, përcaktohet nga komisioni i tokës”**. Kjo do të thotë se shteti vazhdon ta quajë veten **pronar i pronave të grabitura** dhe ti disponojë ato akoma si të dojë, d.m.th. si të vendosë “vullneti politik”, duke mos njohur **as pronësinë e mëparëshme dhe as**

kufijtë para kolektivizimit. Shteti pluralist e dhuron pronën private të mbrojtur nga Neni 1 i Protokollit 1 të Konventës, përderisa e sanksionon kolektivizimin e bërë me dhunë nga diktatura. Për këtë shih nenin 8 të këtij ligji që thotë: "**Në dhënien e tokave në pronësi e në përdorim personave juridikë e fizikë, nuk njihet pronësia e mëparëshme, as madhësia dhe as kufijtë e saj para kolektivizimit**" dhe nenin 24 që thotë: "**Kriteret për ndarjen, regjistrimin, ndryshimin, kalimin në pronësi, vlerësimin e dhënien me qira të tokës, si dhe detyrat e kadastrës, caktohen nga Këshilli i Ministrave**". Neni 25 thotë: "**Toka bujqësore që merret në pronësi sipas këtij ligji, trashëgohet në bazë të dispozitave ligjore për trashëgiminë, që do të miratohen**". Ç'do të thotë kjo derisa ligji për trashëgiminë ka ekzistuar dhe s'ka qenë i nevojshëm ndonjë miratim tjetër.

- Padrejtësinë në dëm të pronarëve të ligjshëm e rëndoi edhe më tej ligji "Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 7501", dt. 19.07.1991", nr. 7715 dt.2.06.1993. Ky ligj në nenin 3 shton: "**Pronarët e tokës bujqësore mund t'ua japin atë me qira personave fizikë ose juridikë vendas a të huaj**", ku pronar i tokës, sipas këtij ligji nuk është pronari i vërtetë, por ai që ka marrë tokë sipas këtij ligji, duke mos patur asnjë titull pronësie. Neni 8 i këtij ligji ndryshoi nenin 21 të ligjit "Për tokën", sipas të cilit: "Të drejtën e denoncimit për shkeljet e përmendura në këtë nen e kanë edhe pronarët e përdoruesit e tokës, që u është dhënë akti për marrje toke. Denoncimi bëhet me proces verbal, që i dorëzohet brenda dy ditëve këshillit të komunës ose bashkisë së juridiksionit ku është bërë kundravajtja". Sipas pikës (c), Këshilli i komunës vendos për dënimin me gjobë 5 lekë/m.katror ! që është baraz me 1/3 e çmimit të sotëm të biletës së autobuzit urban.

Ndërsa Neni 23 i ligjit "Për tokën" përcaktonte: " Personat që veprojnë në kundërshtim me dispozitat e këtij ligji dhe me dispozitat e veçanta të akteve të Këshillit të Ministrave për këtë problem që nuk e shfrytëzojnë vetë tokën e dhënë në pronësi ose në përdorim por ua japin të tretëve që nuk marrin masa mbrojtëse, që bëjnë ndërtime pa leje ... kur këto shkelje nuk formojnë vepër penale, dënohen për kundravajtje administrative me gjobë nga 2000 - 5000 lekë nga përgjegjësi i Kadastrës në rreth. Në këtë nen pronari i ligjshëm as që përmendet fare, ndërsa pronar për pronat e grabitura në periudhën e diktaturës supozohet se është përsëri shteti. Kjo do të thotë: paguaj gjobën dhe ndërto pa leje.

Neni 9 i ligjit 7715 shfuqizoi në nenin 23 të ligjit "Për tokën" të cituar më sipër, fjalët: " ... që nuk e shfrytëzojnë vetë tokën e dhënë në pronësi ose në përdorim , por ua japin të tretëve. dhe fjalët: që bëjnë ndërtime pa leje". E thënë ndryshe, kjo do të thotë "**o burra, shkoni nga të mundeni dhe ndërtoni pa leje se edhe gjobën jua hoqëm**" dhe sot "Bathoret" dhe

reperkusionet e tyre duken sheshit. Për të shpronësuarit nuk u përfillën jo vetëm e drejta e respektimit të pronës të sanksionuara me ligjet e cituara më lart, por edhe e drejta zakonore sipas ligjeve të pashkruara. Duhet vënë në dukje se në të gjitha rrethet e veriut pa përjashtim dhe pjesërisht në rrethet e tjera, atje ku ruhej tradita populli i respektoi kufijtë e para vitit 1945, pavarësisht nga ajo që kërkonte pushteti politik.

- Ligji “Për kthimin dhe kompensimin e ish-pronarëve”, nr. 7698 datë 15.4.93 në nenin 1 thotë: **“Ky ligj u njih ish-pronarëve a trashëgimtarëve të tyre të drejtën e pronësisë për pronat e shtetëzuara, të shpronësuara ose të konfiskuara sipas akteve ligjore, nënligjore e vendimeve të gjykatës të dala pas datës 29 nëntor 1944, ose të marra pa të drejtë nga shteti me çdo mënyrë tjetër** si dhe përcakton mënyrat dhe masat për kthimin dhe kompensimin e tyre”. Shumë qartë me këtë nen ligjvënësi pranon marrjen e pronës pa të drejtë nga shteti dhe njih se shteti ka shkelur të drejtën e pronës në dëm të pronarëve të ligjshëm, por për shkaqet që u thanë më sipër vazhdoi të mos ta respektojë titullin e mirëfilltë të pronësisë dhe ta mbajë të zhveshur pronarin nga prona e tij e ligjshme, pasi ky ligj në nenin 5 **kufizon dhe diskriminon padrejtësisht** pronarin e ligjshëm të shpronësuar, kur thotë: **“...masa e kthimit apo e kompensimit me sipërfaqe ekuivalente do të jetë e plotë deri në 10.000 metër katror (1 ha). Kur prona është nga 1 ha deri 10 ha, masa e kthimit apo e kompensimit do të jetë plus 10%, ndërsa për prona mbi 10 ha plus 1 %.”** Gjithashtu në nenin 12 përsëriten enkas fraza të njohura për të mohuar pronarin e vërtetë të tokës dhe në nenin 19 përsëriten kufizime të ngjajshme me ato të nenit 5 si këto: **“ Për trojet e lira brenda vijave kufizuese të qyteteve, në përputhje me planet rregulluese të miratuara në momentin e hyrjes në fuqi të këtij ligji, që do t’u kthehen ish-pronarëve masa e kthimit do të jetë 0.5 Ha (korrigjuar në 1 Ha sipas Ligjit 8084 datë 7.9.96).** Gjithashtu në nenin 26 thuhet: **“Çmimi i truallit caktohet me ligj të veçantë”**, ndërkohë që në fakt çmimet nuk komandohen por i cakton lirisht tregu i lirë dhe konjunktura.
- Ligji nr.7699, datë 21.4.93 “Për kompensimin në vlerë ose me troje të ish-pronarëve të tokave bujqësore, kullotave, livadheve, tokave pyjore dhe pyjeve”; (ky ligj nuk është trajtuar këtu pasi për shkak të kohës në dispozicion vlerësojmë se nëse do të fillojë të respektohet titulli i mirëfilltë i pronësisë ky ligj është automatikisht i shfuqizuar)
- ligji nr.7665 datë 21.1.93 “Për Zhvillimin e Zonave që kanë Përparësi Turizmin” (nenet 7/ ç dhe 13) ; **Në sektorin e turizmit dhe ndërtimit :**

Në këtë sektor konstatohen veprime të kundraligjshme në dëm të pronarëve me titull pronësie të mirëfilltë, madje të dënueshme penalisht, siç janë pushtimet e territoreve të lira, ndërtimet pa

leje në qytete sidomos në bregdet, të bëra nga persona juridikë a fizikë pa asnjë titull pronësie apo të drejte tjetër. Këto veprime janë rezultat i indiferentizmit ose i qëndrimeve abuzive të KRRT-ve dhe të organeve të tjera, që janë pasojë e mos kthimit të pronës tek i zoti. Kufizimeve të padrejta të bëra nga diktatura në dëm të të shpronësuarve u janë shtuar dhe ato të Ligjit **“Për zhvillimin e zonave që kanë përparësi zhvillimin e turizmit”** nr. 7665 dt 21.01.1993. Sipas nenit 1 të këtij ligji **“Person i stimuluar”** quhet çdo person fizik a juridik, vendas ose i huaj, i autorizuar për të kryer veprimtari të stimuluar, të cilit në nenet e tjera i njihen një mori lehtësish me kusht që ai të angazhohet në një marrëveshje qiraje afatgjatë me Ministrin e Turizmit, si përfaqësues ligjor i pronarit. Në këtë ligj **neni 7 pika (ç) përcakton: “Të drejtat për t’u angazhuar në një veprimtari të stimuluar i jepen një personi të stimuluar, me kusht që ai të pranojë lidhjen e një marrëveshjeje qiraje me Ministrin e Turizmit, i caktuar në këtë ligj si përfaqësuesi ligjor i pronarit për marrjen në përdorim të truallit së bashku me pasuritë e patundshme, që ndodhen mbi të për të ushtruar veprimtarinë e stimuluar. Ministri i Turizmit mund të lidhë marrëveshje për shitjen e truallit me një person të stimuluar në kushtet e parashikuara në legjislacionin shqiptar”**. Kjo dispozitë është haptas e padrejtë dhe ajuridike, se i jep të drejtë titullarit të një institucioni shtetëror, pa asnjë titull pronësie, që të disponojë e të lidhë marrëveshje për tjetërsimin ose dhënien në përdorim të një trualli a pasurie të paluajtshme, që i përket tjetërkujt. Ç’marrëveshje mund të lidhë ministri apo kryetari i komitetit të zhvillimit të turizmit për një truall a pasuri të paluajtshme që është e pronarit të shpronësuar nga diktatura dhe që nuk po i kthehet këtij të fundit, pikërisht për shkak të asaj pjese të legjislacionit që atakojmë si antikushtetues, gjersa shkel e mohon lirinë dhe të drejtat themelore të shtetasve të shpronësuar me dhunë e pa shpërblim.

Nonsensi edhe nga pikpamje e teknikës juridike, del në nenin 13 të këtij ligji, që thotë: **“Për çështjet që trajton ky ligj do të zbatohen dispozitat e tij pavarësisht se ç’parashikojnë dispozitat e tjera ligjore”**. Pra ky ligj bëhet i paatakushëm, ndonse vjen në kundërshtim me dispozitat e ligjeve të tjera në fuqi, ose që mund të dalin më vonë. Është e palejueshme dhe antikushtetuese që Komiteti i Zhvillimit të Turizmit të lidhë marrëveshje qiraje, madje afatgjatë me një person të tretë, fillimisht për 25 vjet e që mund të zgjatet deri 99 vjet. Të gjitha kontratat që mund të jenë lidhur për tokat e ish-pronarëve, janë në kundërshtim me kushtetutën pasi mohojnë të drejtat e pronarëve të ligjshëm. Gjithashtu është e palejueshme edhe shkelja e ligjit “Për Urbanistikën”, i cili për dhënien e lejes së ndërtimit kërkon si kusht dokumentin kadastral (tapinë) për pronësinë e sheshit, gjë që me ligjin “Për Turizmin” kjo kërkesë nuk zbatohet.

Kushtetuta e re në fuqi në parimet e përgjithshme të saj e konsideron morale dhe ligjore kthimin tek pronari të pasurisë së tij të luajtshe dhe të paluajtshe që shteti i diktaturës i ka grabitur. Në këtë vështrim, "Personi i stimuluar" duhet të jetë pikërisht ky pronar me të drejta të plota sipas ligjit nr. 7665, datë 21.1.93 dhe në këtë rast Ministria e Turizmit dhe KRRT, si organet që harmonizojnë interesat e individëve me shtetin duhet të detyrojnë pronarët e ligjshëm, që kur ata të marrin në dorëzim pronën, t'u nënshtrohen të gjitha rregullave për zhvillimin urbanistik dhe turistik të zonës, duke respektuar procedurat për ndërtime në përputhje me dispozitat përkatëse. Kështu zhduket një burim që ushqen korrupsionin tek pushtetarët dhe konfliktet që lindin artificialisht midis pronarëve të vërtetë dhe pronarëve të pagëzuar nga dispozitat që atakojmë.

- Ligji nr.7980 dt. 27.07.1995 "Për shitblerjen e trojeve" tek i cili atakojmë: nenin 3/b, nenin 4 dhe nenin 5.

a)Neni 3 thotë: Deri sa të përfundojë kompensimi fizik i ish-pronarëve, kalimi i trojeve të lira nga pronë shtetërore në pronë private lejohet vetëm në rastet që vijnë... Pika (b) e këtij neni përcakton: "Me vendim të Këshillit të Ministrave, për shitje për investime shumë të rëndësishme për vendin. Në këtë mënyrë neni 3/b, i jep Këshillit të Ministrave të drejtën për t'u shitur të huajve troje shqiptare... Kjo është sa e papranushme aq edhe e padrejtë antikushtetuese e antikombëtare pavarësisht se investimi mund të jetë i rëndësishëm ose jo.

b)Neni 4 i këtij ligji thotë: Kalimi i trojeve të zëna pronë shtetërore në pronë private është i detyrueshëm, kur kërkohet nga i interesuari, në rastet kur:

- a) Trualli është i objekteve që janë privatë ose që privatizohen. Kalimi bëhet në favor të pronarëve të këtyre objekteve.
- b) Trualli do të përdoret për zgjerime apo ristrukturime nga persona privatë që u lind kjo e drejtë nga ana urbanistike siç përshkruhet në paragrafin e dytë të nenit 1. Kalimi bëhet në favor të pronarëve të objekteve që zgjerohen apo ristrukturohen.
- c) Trualli ka investime të lëna pa përfunduar. Kalimi bëhet në favor të pronarit të objektit të përfunduar.

ç) Në çdo rast tjetër sipas Vendimeve të Këshillit të Ministrave. Të gjithë ish-pronarët mund të përdorin të drejtën e tyre të kompensimit fizik për të shlyer trojet në rastet e mësipërme. Neni 4 përveç faktit se është antikushtetues, është edhe diametralisht i kundërt me interesat e të shpronësuarve, si dhe me logjikën juridike. Formulimi i kësaj dispozite duket sikur është bërë enkas për të qënë sa më i pakuptueshëm dhe evaziv. Sipas këtij neni kalimi i trojeve të zëna nga pronë shtetërore në pronë private është i

detyrueshëm, kur kërkohet nga i interesuari, në rastet e mëposhtme: - kur trualli është i objekteve që janë private ose që do të privatizohen dhe kalimi bëhet në favor të pronarëve të këtyre objekteve. Pra objekti ka qenë i shtetëzuar ose i ndërtuar nga shteti mbi truallin e grabitur. Këtë objekt shteti ja shet një personi të caktuar dhe këtij të fundit sipas këtij neni i jepet e drejta të kërkojë kalimin në pronësi private edhe të truallit, e drejtë kjo që në fakt duhej t'i njihet të zotit të tokës të shpronësuar, siç përcaktohet nga neni 1 i ligjit nr. 7698 datë 15.04.93. Kështu, i zoti i vërtetë privohet nga e drejta e kthimit real të pronës së tij, ndërsa shteti shet pa qenë pronar i pajisur me dokument pronësie të mirëfilltë me vlerë juridike. I njëjti arsyetim vlen edhe për pikat a, b, c, ç, të këtij neni.

Nenin 5 të ligjit 7980 sipas të cilit të huajve u lind e drejta të blejnë nga shteti troje me çmime qesharake kur investimi i tyre arrin në një vlerë të caktuar. Në atë ligj pronari shqiptar nuk merret fare në konsideratë kurse të huajve, thuajse u falen trojet, pra të huajt bëhen pronarë në pronën e grabitur shqiptarëve prej regjimit të diktaturës.

- Ligji nr.8084 dt.7.03.96 në tërësinë e tij cenon të drejtat e pronarëve duke i kufizuar këto të drejta me masën e kthimit deri 10000 m. katror. Këto kufizime arbitrare janë në kundërshtim me përcaktimet e Dispozitave Kalimtare Kushtetuese, me Nenin 1 të Protokollit 1 të Konventës dhe me Kushtetutën në fuqi. Për ilustrim përmendim nenin 1 që thotë: **...”masa e kthimit ose e kompensimit në natyrë bëhet e plotë por në të gjitha rastet jo më shumë se 10.000 metër katror...”** dhe **“...Trojet e lira brenda vijave kufizuese të qyteteve, në përputhje me planet kufizuese të miratuara në momentin e hyrjes në fuqi të këtij ligji, do tu kthehen ish-pronarëve dhe masa e kthimit do të jetë deri 10.000 metër katror.”** Kufizime të kësaj natyre në shkelje të plotë të Kushtetutës gjenden në gjithë tekstin e ligjit, së bashku me praktika të tjera, që synojnë të kufizojnë në maksimum atë që do t'i kthehet pronarit të shpronësuar.

Akte të tjera të papajtueshme me Kushtetutën, ku shteti me mentalitetin e vjetër dhunon të drejtën e pronarëve të shpronësuar duke u sjellë si pronari i pronave të tyre janë:

- Dekreti i Presidentit nr. 1359 dt 5.2.96, për të njëjtat arsye të paraqitura më sipër, atakojmë nenin 2 (lidhur me kufizimin arbitrar të masës së kthimit deri 5000 m. katror) , nenin 3 që shfuqizon nenin 4 të ligjit nr. 7917 datë 13.04.1995, neni 4 pika 3 parag.2, nenin 4, pika 4 dhe pika 5, nenin 6 të tij.
- Dekreti i Presidentit nr. 1431 datë 27.03.1996 ‘Për një ndryshim në ligjin nr. 8053 dt. 21.12. 1995 i cili në paragrafin e dytë thotë: **“Përdoruesit e tokave bujqësore brenda vijave kufizuese ose në zonat me përparësi turizmi do të kompensohen me truall në zonat**

urbane ose në bregdet, në momentin që toka e tyre do të përdoret për kompensim fizik ose në rastet e ndërtimeve publike” Në këtë rast Presidenti dekreton që në pronat e shpronësuara me dhunë dhe pa shpërblim nga diktatura e kaluar, të bëhen pronarë persona të tretë që nuk kanë asnjë lidhje me titullin e pronësisë kur si Kryetar i Shtetit dhe Kryetar i Këshillit të Lartë të Drejtësisë i takon të bëjë të kundërtën. Kjo padrejtësi që po shndërrohet në skandal dhe turp për drejtësinë po bëhet problematike me trojet e lira të bregdetit veçanërisht të Vlorës ku Kryetari i Këshillit të Rrethit vendos për kalimin e tyre në pronësi duke u bazuar në ..." ...korrespondencën me Kuvendin Popullor, Ministrinë e Bujqësisë dhe Komitetin Shtetëror të Kthimit dhe Kompensimit të pronave". Shembuj të tjerë negativë janë ato të Ksamilit etj. (Koment I shtuar më vonë: Veç kësaj sipas deklaratimit publik në shtyp që ka bërë më vonë Avokati I Popullit, ky dekret nuk ka fuqi juridike (fuqi nul), pasi nuk është miratuar nga Kuvendi. Megjithatë asnjë veprim I kryer në bazë të tij nuk është shpallur I pavlefshëm)

- V.K.M. nr. 452 dt.17.10.92 "Për ristrukturimin e ndërmarjeve Bujqësore" në pikën 2 përcakton "Toka e këtyre ndërmarjeve bujqësore ose e njësisve të tyre, që do të shpërndahen e që kanë qenë pronë e kooperativave bujqësore, t'u jepen në pronësi familjeve të ndërmarrjeve bujqësore. Në ndarjen e tokës të zbatohen kriteret e vendimit të Këshillit të Ministrave" . Në logjikën e këtyre Vendimeve, Qeveria nuk ndan pronën e grabitur nga diktatura dhe të emërtuar nga Kushtetuta e 1976 "prona shtetërore" por e komandon atë sikur të ishte pronë shtetërore e mirfilltë. Ndonse ky vendim sot është i amenduar, i ndryshuar shumë herë dhe praktikisht i shfuqizuar, prej tij kanë rrjedhur vendime të tjera që vazhdojnë të jenë në fuqi dhe po ashtu rezultat i zbatimit të atij vendimi ishte përvetësimi i pronës private (që i përket të shpronësuarit) dhe i asaj shtetërore të fermave shtetërore, nga ata që konceptuan të pasurohen padrejtësisht nga zotërimi i një posti politik ose administrativ. Prandaj ai vendim dhe pasojat e rrjedhura prej tij duhet të shpallen juridikisht të paqena të paktën për ato pjesë toke që u përkasin të shpronësuarve nga regjimi i diktaturës.
- V.K.M. nr 161 dt 8.4.93 në pikën 1 përsërit të njëjtin kufizim haptas të padrejtë për të shpronësuarit. Ajo që duhet t'u kthehet të shpronësuarve realisht është cunuar më tej me udhëzimet e nxjerra nga Ministria e Bujqësisë gjoja në zbatim të këtyre vendimeve. Kështu në Udhëzimin nr.5 dt.25.5.93 pika 1 thuhet: ***-Përfitojnë vetëm ato familje ..."të cilat kanë banuar dhe vazhdojnë të banojnë në qytetin përkatës..."*** , ndërsa pika 7 e po këtij udhëzimi shton edhe një kufizim tjetër kohor, që nuk e ka as vetë ligji, ku thuhet: ***"Për të***

përfitur tokë sipas pikave të më sipërme familjet qytetare duhet të vërtetojnë qënien e tyre si themelues të ish kooperativës ose NB deri në qershor 1993”-. Po ashtu edhe Udhëzimi nr.106 dt.23.2.1996, në pikën 3 pg. 4 dhe 5 shton si kusht ...***"Numrin e pjestarëve të familjes*** më 1 tetor 1992 që vërtetohet me çertifikatën përkatëse".

Pronarit të shpronësuar, në tokën e të cilit ishte ngritur ferma, e që parashikohej për t'u shpërbërë, me miratimin e këtyre ligjeve të lartpërmendura, i takojnë "letrat me vlerë", ndërsa ish-drejtorët dhe persona të tretë pa asnjë titull pronësie bëhen pronarë, sikur të ishin ata trashëgimtarët e vërtetë të pronarëve të shpronësuar. Të shpronësuarit i vihet kushti që ai të jetë punonjës i fermës dhe banues në po atë qytet, që të ketë të drejtën të përfitojë si sasi aq sa do të vendosi Ministria e Bujqësisë, dhe kryetari i komisionit të tokës, madje dhe si vend jo aty ku mund të preferojë i shpronësuarit por aty ku do të ia caktojë komisioni !!

VKM nr. 562 dt. 9.10.1995, VKM nr 883 dt. 23.12.1996 (shtesë e VKM nr, 562) po ashtu emërtimin "Pronë shtetërore" vazhdon ta aplikojnë për pronat e shtetëzuara.

- Pika 5 e Udhëzimit nr 1, dt. 23.2.1999 Për kriteret e zbatimit të VKM nr. 666 dt 26.10.1998 "Për disa masa lidhur me procesin e likuidimit të ndërmarrjeve të varësisë së ish Agjensisë Qendrore të Ristrukturimit dhe Privatizimit të ndërmarrjeve bujqësore" përcakton: "Për objektet e privatizuara nga ish AQRP e NB-ve dhe degët e saj në rrethe, trojet e të cilave nuk janë privatizuar sipas VKM nr. 305 dt. 20.07.1992, këto troje nën objekte dhe ato funksionale do t'u shiten pronarëve të objekteve, sipas VKM nr. 562 dt. 9.10.1995, VKM nr 883 dt. 23.12.1996, ndërsa vlerësimi i tyre bëhet sipas VKM nr. 312 dt. 30.06.1994. Pika 5 e këtij udhëzimi thotë: "Kontratat e shitjes së objekteve, trojeve nën objekte dhe ato funksionale sipas këtij udhëzimi, të lidhen nga degët e Agjensisë Kombëtare të Privatizimit të rretheve ose qytetit përkatës, sipas dokumentacionit të paraqitur nga drejtoria e bujqësisë dhe Ushqimit e rrethit përkatës. Vlerësimet e trojeve bëhen nga Seksionet e Financës pranë Këshillave të Rretheve ose Qyteteve.

Këto janë një hile e paramenduar në kundërshtim të plotë me liritë dhe të drejtat e individit të shpronësuar pasi shteti edhe pse qysh në vitin 1991 u shpall demokratik dhe pranoi ekonominë e tregut, respektimin e lirive dhe të drejtave themelore të njeriut, u soll dhe po sillet ende si pronari i pronave të grabitura. Këto vendime lejojnë AKP-në t'u shesë truallin e të shpronësuarve personave të tretë, të cilët me një farë mënyre kanë blerë ndërtesa të tilla që shpesh kanë qenë, të rrënuara dhe të shembura prej kohe, madje inekzistente ku veprimet e shitblerjes janë bërë në bazë të dokumentacionit të inventeve të ish-ndërmarrjeve bujqësore. Me këto vendime u

krijuan mundësi që ish-drejtorët e fermave bujqësore shtetërore (në rolin e likuidatorit të NB) të shisnin gjithçka mundën nga ajo që i përkiste të shpronësuarve apo shtetit, duke i dhënë korrupsionit drejtimin vertikal. Me të gjitha këto, qeveria postkomuniste në vend të drejtimit euroatlantik dhe demokracisë nëpërmjet ligjit, e mohoi demokracinë e vërtetë.

Propozim për përmirësimin e legjislacionit në fuqi

Nga kjo tryezë del e nevojshme sa më poshte:

I. Qeveria të kërkojë nga Parlamenti të vendosë shpalljen e pavlefshmërisë dhe pezullimin e të gjitha efekteve të zbatimit të derisotëm të ligjeve dhe akteve normative të mëposhtëm:

1. Ligji "Për Tokën" nr. 7501 dt. 19.7.91 (nenet 5, 8, 24, 25);
2. Ligji "Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 7501 dt. 19.07.1991 "Për tokën" nr. 7715 dt. 2.06.1993;
3. Ligji "Për kthimin dhe kompensimin e pronave ish-pronarëve" nr. 7698 dt. 15.4. 1993 (nenet 5,12/2,19,26);
4. Ligji "Për kompensimin në vlerë ose me troje të ish-pronarëve të tokave bujqësore, kullotave, livadheve, tokave pyjore dhe pyjeve" nr.7699, datë 21.4.93;
5. Ligji "Për Zhvillimin e Zonave që kanë Përparësi Turizmin" nr.7665 datë 21.1.93 (nenet 7/ ç dhe 13) ;
6. Ligji "Për shitblerjen e trojeve" nr.7980 dt. 27.07.1995 (neni 3/b, neni 4 dhe neni 5);
7. Ligji "Për miratimin me disa shtesa e ndryshime në dekretin nr.1359, datë 5.02.1996,"Për disa ndryshime në dekretin nr.1254, datë 19.10.1995" nr.8084, datë 7.3.96, (nenet lidhur me kufizimin e masës së kthimit deri 10000 m. katrore, neni 4 pika 3 /2.pika 4 dhe pika 5 lidhur me kufizimin e kohës);
8. Dekreti i Presidentit nr. 1431 datë 27.03.1996 'Për një ndryshim në ligjin nr. 8053 dt. 21.2. 1995.
9. VKM "Për ristrukturimin e ndërmarjeve Bujqësore" nr. 452 dt 17.10.92;
10. VKM nr.161 dt 8.4.1993 "për disa shtesa e ndryshime në vendimin e lartpërmendur të KM nr. 452 dt. 17.10.1992, si dhe Udhëzimin nr. 5 datë 25.5.1993, të Agjensisë Qendrore të Ristrukturimit dhe Privatizimit të NB-ve në zbatim të VKM nr. 161.
11. Udhëzim nr. 106 datë 23.02 1996 i Drejtorisë Toka Ujra të Ministrisë së Bujqësisë dhe Ushqimit.
12. VKM nr. 562 dt. 9.10.1995 dhe VKM nr 883 dt. 23.12.1996 (shtesë e VKM nr, 562).

13. Pikën 5 dhe 7 të Udhëzimit nr 1 dt 23.2.1999 Për kriteret e zbatimit të VKM nr. 666 dt 26.10.1998 "Për disa masa lidhur me procesin e likuidimit të ndërmarrjeve të varësisë së ish Agjensisë Qendrore të Ristrukturimit dhe Privatizimit të ndërmarrjeve bujqësore";
14. Dekret i Presidentit Nr. 1359, date 02.05.1996 "per disa ndryshime ne dekretin nr.1254, date 19.10.95 "Për kompensimin e ish-pronarëve të trojeve të zëna, të tokës bujqësore me troje në zonat turistike dhe në qendrat e banuara", ndryshuar me ligjin nr.8024, date 2.11.95.

II.- Qeveria të urdhërojë ministritë dhe institucionet e tjera qendrore si dhe organet kompetente përkatëse, të studiojnë bazën ligjore të veprimtarisë së tyre dhe të propozojnë pezullimin e ndryshimin e asaj pjese të legjislacionit, që vjen në kundërshtim me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, me nenin 1 te Protokollit 1 dhe nenet 14 dhe 17 të Konventës për "Të Drejtat dhe Liritë Themelore të Njeriut" të detyrueshme për zbatim.

Av. Pirro A. Totozani

Tiranë, me 7.09.2000